ئەریك فرۆم

((تێڕامان لە مرۆڤ و ئازادی))

ئینتەرنێت

وەرگێڕانی لەفارسییەوە: لوقمان رەئوف

فرۆم

فرۆید

ئەریك فرۆم لەساڵی (١٩٠٠) لەشاری فرانكفۆرت لەدایكبووە، خوێندنی لەزانكۆ هەرە كۆنەكان و باوەڕپێكراوەكانی وەك (هایدبرگ، میونخ) درێژە پێداو دواتر لەتەمەنی (٢٢) ساڵێدا، دكتۆرای لەزانكۆی (هایدلبرگ) بەدەست هێناو بەكاری دەروونناسییەوە لە(ئەنستیتۆی دەروونناسی) بەرلینەوە لەم بوارەدا سەرقاڵی كاركردن بوو، بەڵام هێرشی نازییەكان لەسەر كلتوری ئەڵمان فرۆمی ناچاركرد لەساڵی (١٩٣٢) دا بچێت بۆ ئەمریكا، لێرەوە ژیانی ئەمریكایی خۆی بەكاركردن لەدەزگای خوێندنەوەو بەدواداچوونی كۆمەڵایەتی (نیورك) دەستپێكرد، لەساڵی (١٩٤٢)دا یەكەمین كتێبی بەناوی (هەڵهاتن لەئازادی) بڵاوكردەوە، ئەم كتێبە لەراستیدا پایەو بنەمایەكی تەواوی بیروباوەڕو ئەندێشەكانی فرۆم بوو، كەلە (١٨) كتێبی دواتردا بڵاویكردنەوە، بەشرۆڤەكردنی ئەو بنەمایانەوە سەرقاڵبوو، ئەو پرسیارە گرنگانەی كەئەریك فرۆم دەیان كات، ئایا دەگونجێت نییەتە پاكەكانی مرۆڤ، كەئێمە گومان لەراستیان دەكەین، لەواقیعدا دژی مرۆڤایەتی بن؟ ئایا ئەگەری ئەوە هەیە ویژدانی ئاكاری كارەكانمان، لەسەر بنەمای ئەم یەكەیە كۆنترۆڵ و رێكدەخەین، فریودانی زیاتری نەبێت؟ ئایا دەتوانرێت ئەوە قبول بكرێت ئێمە رۆژی ئەسارەت تایبەتمەندی ببەخشینە ئازادی؟ ئایا باوەڕكردنە كەئێمە لەپەروەردەكردنی منداڵەكانمان هیمەتێكی باش بخەینە گەر، كەئەوان درۆزن و فریوكارئەبن؟ ئایا بۆی هەیە مرۆڤەكان، جارێكی تر بكەونەوە گیانی یەكتری و جەنگی جیهانی سێهەم هەڵگیرسێنن؟ ئەریك فرۆم ئەندێشەمەندی گەورەی سەردەم، لە وەڵامی ئەم پرسیارانەدا، قسەی زۆری هەیە، قسەكانی ئەم دانشمەندە بەرەگەز ئەڵمانیە بەشێوازێك بەرگوێ دەكەون كەئەو هاوكات لەگەڵ جەنگی جیهانی دووەمدا شایەت بوو، كەچۆن شتەكان لەسەریەك ئایدیایەكی شەیتانی دانرابوون بەبێ ئیرادە ملكەچی فاشستی هیتلەر بوون، فرۆم هەر لەو كاتەوەی كەدەروونناسی تەواوكرد، هەموو تەمەنی خۆی لەپێناو شیكارو شرۆڤەی ئەم مەسەلەیەدا سەرفكرد، كەچۆن مرۆڤ لەساڵەهای ساڵ لەخۆشی و عیشق و ئاشتی و ئارامیدا ژیاون، لەپڕ گرفتاری ئەفسونێكی ساحیرانەی نازیزم بوون، دووچاری كوشتاری جۆر بەجۆر بوون، فرۆم گەواهی ئەوە دەدات، كە دەسەڵاتی هیتلەر لەسەر خەڵكی ئەڵمان، تەنها لەسەر پایەی هیتلەر نەوەستابوو، بەڵكو بەملیۆنەها خەڵكی ئەڵمان بەهەمان شێوە ئازادی خۆیان تەسلیمكردبوو، كەباوكەكانیان لەو شەڕانەدابوون، فرۆم سەرقاڵی بەش بەشكردن و خەسڵەتەكانی دەروونی تاكەكان بوو، ئاماژەی دەدا بەوەی كە خەڵكی بەرەو خواستی سادیستی و مازوخستی شاراوە لەبوونی مرۆڤەكاندا دەبەن، كەساتێك لەشێوەی ئامانجەكان بەرووخسار خێرخوازانەو مرۆڤ دۆستانە، مرۆڤ بەروكاركردنێك دەبەن لەدژی خودو مرۆڤایەتیدا، بەبڕوای ئەریك فرۆم زۆربەی خەڵكی ئاگاداری بەرژەوەندی واقیعی خۆیان نین و دەرفەتی ئەوەشیان نیە، كەدرەنگ بكات و ئەو ئاكامانەی كە بەدوای ئەمانەوەن لەخواستەكانی خۆیانەوە سەرچاوە دەگرێت.

ئەمڕۆ زۆر لەچەمكە بنچینەییەكان لەلای مرۆڤەكان زۆر سادەبوونەتەوە، بەشێوەیەك چاكەیان تێدا كەم بووەتەوەو لەكاتێكدا لەهەڵەدان، فرۆم پێوایە زۆر لەو بڕیارانەی كەئێمە دەیان گرینەبەر، لەدەرەوە بەئێمەوە بەستراونەتەوەو پەیوەست نین بەخودمانەوە، كارێك كەئێمە دەیكەین ئەوەیە كە خودبوون خانەنشین بكەین، ئێمە واهەست دەكەین كەئازادی بیروڕا دەربڕینمان هەیە، لەكاتێكدا زۆر لەو شتانەی كەئێمە دەیڵێین هەر، ئەو شتانەن كەپێشتر ئەوانی ترو وتویانە، بۆ نمونە لەخوێنەرێكی رۆژنامە بپرسیت، بیروڕات دەربارەی فلان مەسەلەی سیاسی چییە؟ ئەوەی كەخوێندویەتیەوە، بەكەمێك دەستكارییەوە، وەك بیروڕای خۆی بەتۆی

دەفرۆشتەوە، واشی دەبینێت کە وتەکانی ئاکامی تێفکرینی خۆیەتی، فرۆم ئەوە دێنێتەوە یاد، کەمافی بیروڕادەربڕین لەبارێکدا خاوەن واتایە، بتوانین کەقسەمان لەسەر خستنەڕوی خود هەبێت و ئەمەش هەمان ئەو شتەیە، کەتا ئێستا نەبینراوەو زۆر لەخەڵکی لەبیرکردنەوە هەڵهاتون، کاتێکیش کەبڕیارێك دەدەن دوو دڵن لەسەر راکانیان و کاتێکیش کەیەکێك لەبری ئەوان بیروڕای خۆی بخاتە روو زۆربەئاسانی دەکەونە ژێر کاریگەری ئەو رایانەوە، هەر لەبەر ئەمەشە بەدوای پاڵەواندا دەگەڕێن.

فرۆم لەبارەی بنەمای ئەم باسەوە دەڵێت: لەقۆناغێکی سەردەمی منداڵیدا، دەگاتە ئاستێك کەبە(تاکێتی) خۆی دەوەستێت، لێرەشەوە قۆناغێکی گرنگ لەژیانی دەستپێدەکات، منداڵ دوای ئەوەی گرجووگۆڵ دەبێت دەتوانێت بڕیار بدات و شت هەڵبژێرێت و بەرپرسێتی کارەکانی قبوڵ بکات و دووچاری پەشۆکاوی دەبێت، لەلایەك دەتوانن وەك رابردوو پشت بەدایکو باوك و دەووروبەری ببەستێت، ملکەچی ئەوان بێت، لەلایەکی تریشەوە دەتوانێت کەوەك کەسایەتێکی سەربەخۆ، خۆی بەرەسمی بناسێت فرۆم پێیوایە زۆربەی خەڵکی رێگەی یەکەم دەگرنە بەر.

پێداویستەیە مرۆییەکان

ئەریك فرۆم لە ساڵی (١٩٥٥)دا پێی وابوو، پەیوەندیەك لە نێوان هەڵسوکەوتی گیانلەبەرو نێوان پێگەکەیدا لە پایگەی جۆرایەتی گیانلەبەراندا بەدی دەکرێ، پایگەی گیانلەبەرەکە هەرچەندە نزمبێ، بۆ نمونە وەکو (ئەمیباو زیندەوەرە سەرەتاییەکان) ئەوا هەڵسوکەوتی ئەو گیانلەبەرە زیاتر جێگیر دەبێ، ئەگەر گیانلەبەرەکە لە پەرەسەندنی زیاتردا بوو، یان لە پلەیەکی پێشکەوتوو تردا بوو، لە پایگە نەشونمای جۆرایەتیدا، ئەوا هەڵسوکەوتی نەرمتر دەنوێنێ، ئەمەش مانای ئەوە دەگەیێنێ، کە مرۆڤ بەو پێیەی لە لوتکەی ئەو پایگەیەوە، ئەوا هەرە نەرمی گیانلەبەرانە لە هەڵسوکەوتدا، لەگەڵ ئەمەشدا مرۆڤ هاوبەشە لەگەڵ ئەندامانی مەملکەتی گیانلەبەرانی تر لە رووی پێداویستیە بایۆلۆجیەکانەوە:- خواردن، خواردنەوە، نوستن، تێربوونی سێکسی، کەدەتوانرێ پێداویستی پاراستنی خودناوبرێ، بەڵام مرۆڤ لەگەڵ گیانلبەرانی تر جیاوازە لە شێوەی تێربوون بەو پێداویستیانە، چونکە رادەی هەڵسوکەوتی گیانلەبەرانی تر جیاوازە لە شێوەی تێربوون بەو پێداویستیانە، چونکە رادەی هەڵسوکەوتی گیانلەبەرانی تر لە تێرکردنی پێداویستی پاراستنی خود سنوردارەو، لەلای گیانلەبەرە خاوەکان بە شێوەیەکی غەریزی دەبێت، واتە شێوەیکردارەکەی لە رووی فسیولۆجیەوە لە فێرکردنی ئەم پێداوستیەدا سنوردارە ، بەڵام هەرچەندە سەرکەوتن بە پایگەی پەرەسەندنی زیندەیدا، کاریگەرییە غەریزەییەکە کەمتر دەبێتەوە، هەڵسوکەوتەکەش لە تێرکردنی ئەم پێداوستیە بایولوجیانەدا، نەرمتر دەبێ لەگەڵ ئەوەشدا هەموو زیندەوەران بە چاو پۆشی لە نەرمی هەڵسوکەوتیان، ناتوانن یاسا بایولوجیەکانی ژیان تێپەڕێنن.

فرۆم لە ساڵی (١٩٤١) لەو باوەڕەدا بوو، کە گیانلەبەران خاوەنی شارستانیەت نین، بێتوانان لە بیرکردنەوە، لەهەڵسوکەوتیاندا راستەوخۆ کاریگەر دەبن بە شت و دیاردەکان و بێتوانان لە تێپەڕبوون لە واتای رووکەش بۆ واتای کرۆکی، هەروەها کەمتر لە خودو بوونی خۆیان ئاگادارن، بەوەی کۆتاییان هەر مردنە، ژیان هەردەم بەم جۆرە بووە، تا رووداني وەرچەرخانی گەورە، کە دەرکەوتنی مرۆڤە.

لە رێگەی هەزاران ساڵ کارکردن، مرۆڤ لە ئەندامانی تری مەملکەتی گیانلەبەران، بە چەند سیفەتێکی تایبەت جیابوویەوە، چونکە پێداویستیەکانی چیتر دەمو دەست و راستوخۆ، هەر وەکو گیانلەبەرانی تر تێر ناکات، لەمەش زیاتر چەندین

پێداویستی تەواو نوێی خاوەن سروشتی کۆمەڵایەتی دەروونی بۆ زیاد بووە، کە فرۆم بە پێنج پێداویستی دیارییان دەکات.

ئەوانیش:-

١-پێداویستی ئینتما بوون.

فرۆم (١٩٤١) ئەوەی گریمانەکردوە کە مرۆڤ بوونەوەرێکی دوولایەنیە، لە لایەکەوە بەشێکە لە سروشت، لەگەڵ ئەوەشدا لە رووی لەشەوە هەرە لاوەزەکانە لە مامەڵە کردن لەگەڵ سروشتدا، ئەم لاوازییە بایۆلۆجیەش، بە چەند توانایەکی نایابی مرۆڤ قەرەبوو کراوەوەتەوە، ئەگەرچی ئەو توانایەش پاڵی پێوە ناوە لە سروشت دوور بکەوێتەوە و هەست بە دووره پەرێزی بکات، لەبەرئەوەی مرۆڤ لە سروشت دوورکەوتوەتەوە، توانای لە رووبەرووبوونەوەو مامەڵەکردن لەگەڵ سروشتدا لەدەستداوە، بەم هۆیەشەوە هەوڵی داوە چەندین پەیوەندی دەروونی بنیات بنێت، بۆ جێگرتنەوەی پەیوەندیە کۆنەکان، ئەو پەیوەندییە نوێیانەش مرۆڤ لەگەڵ خەڵکیدا دروستدەکات و لەسەر خۆشەویستی و هاوکاری و لێپرسراوێتی و رێز بنیات نراوە، فرۆم لەو باوەردایە کاتێ کە مرۆڤ لە سروشت دوورکەوتوەتەوە، هەوڵی دۆزینەوەی رێگەو شوێنی داوە بۆ پەیوەندیکردن بە سروشتەوە، خەڵکی کۆن هەوڵی ئینتمابوونیان بۆ چەندین کۆمەڵە بردوە لە رێگەی چەند ئەفسانەو سروشت و پەرستنی دیاردەکانی وەکو:- خۆر، مانگ ، ئاگر، هەورەبروسکە...

بەڵام لە کۆمەڵگە هاوچەرخەکاندا، پەیوەندی ئینتمابوونەکە، رووەو تاکەکان و دامەزراوە کۆمەڵایەتیەکان رۆیشتون، وەکو ئەلتەرناتیڤێکی دەروونی بۆ پەیوەندی بە سروشتەوە، فرۆم لە ساڵی(١٩٥٦) پێیوایە چەند رێگەو شوێنێك هەن بۆ پەیوەندی، دەکرێ پۆلێنبکرێن بۆ دوو جۆر:- تێکدانی، دروستکردنی، دەڵێ دەتوانین هاوتەبایین لەگەڵ ئەوانی تردا، لە رێگەی ملکەچبوون بۆیان، یان کۆنترۆڵکردنیان، ئەم دوو شێوازەش بە رای فرۆم چارەسەری کیشەی دووره پەرێزەیەکەیە، شێوازی ملکەچبوونەکەش لەکەسی ماسۆشیدا بەرجەستە دەبێ، چونکە ئەم جۆرە کەسە هەست بەوە ناکات کە زیندوە، تەنها لە رێگەی ملکەچبوون بۆ ئەوانی دی نەبێ، کەسێکە مەیلی پەرستنی ئەوانی دی هەیە، کەسێکە پشت بە شتی تر دەبەستێ، پێداویستی بە هێزی بە پشت بەستن بە کەسێکیان، یان دامەزراوەیەك هەیەو، ئارەزویەکی بەهێزی لەوەدا هەیە، کە ملکەچی چەند هێزێك بێ، کە لەتاك، یان کۆمەڵێکدا بەرجەستە دەبێ. هەمیشە خۆی بەکەم دەزانێ و دروشمی (تۆ هەموو شتێکی و من هیچ نیم)ی هەڵگرتوە، ئەو پێداویستیە دەروونیە، کە ئەم کەسە مامۆشیە بەم هۆیەوە بە دەستی دەهێنێ، هەستکردن بە تەبایی و ئارامیە، کاتێکیش ئازاری لەلایەن کەسانی دییەوە پێ دەگات، ئەمەش هەستکردنی بەدووره بەرێزی و تەنهایی کەمدەکاتەوە، بەڵام شێوازی کۆنترۆڵکردنەکە لە (سادی)یەتدا بەرجەستە دەبێ. فرۆم پێیوایە مرۆڤی سادی، دەتوانێ باڵادەست بێ بەسەر دووره پەرێزیەکەیدا لە رێگەی کۆنترۆڵکردنی کەسانی دیدا، دروشمی (من هەموو شتکم و تۆ هیچ نیت) هەڵدەگری، هەوڵ دەدات کەسانی دی تەواو پشت بە ئەو ببەستن و دەسەڵاتی رەها دەگرێتەوە دەست، رەنگە فەرمانەکان بەسەر ئەوانی تردا بدات، لە رێگەی داگیرکردنی شتومەکەنیان، یان سیفەتە عەقڵی (سۆزدارییەکانیان، لوتکەی سادییەکەش دەگاتە ئارەزوکردنێکی بەهێز لای کەسە سادییەکە لە ئازاردانی جەستەیی و عەقڵی و هەڵچونی مرۆڤەکان و هەست بکات ئەو هۆکاری ئەو ئازارانەیە، فرۆم لەو باوەڕەدایە ئەم دوو شێوازە (ماسۆشی و سادی) دوو هەڵسوکەوتی ئینتمابوون، تەواوبەدەرن لە خۆشەویستی، پێیوایە خۆشەویستی بەرهەمهێنەر لە ئینتمابوونی بەرهەمهێنەردایە.

ئەم خۆشەویستیەش بەوە پێناسە دەکات کە:- یەکگرتنێکە تیایدا کەمایەتی مرۆڤ و تاکیەکەی بەدی دێت، رەگەز سەرەکیەکان بریتین لە سەرپەرشتی و لێپرسراوێتی و رێز:- خۆشەویستی بەرهەمداریش لە هاوکاری و بایەخدان بە بەختەوەری ئەوانی دی پێکدێت، ئێمە هەرچەندە لەو باوەرەداین، کە لێپرسراوێتی ئەرکێکی سەپێنراوە بەسەرماندا لەلایەن کەسانی دییەوە، فرۆم پێیوایە ئەمە توانایەکی وەڵامدانەوەیی سەرپشکەرە بۆ پێداویستیەکانی کەسانی دی. پێیوایە بە بێناسین ناتوانین رێز لە کەسی تر بگرین و خۆشمان بوێت.

فرۆم لە گەڕاندایە بە دوای خۆشەویستی لە پێداویستی ئینتمابووندا، پێوایە هێزێکی پاڵنەرەو لە ئەندامانی جیابوونەوەی سروشت سەری هەڵداوەو بەسەریدا سەپاندوە کە دەبێ رێگەیەك بدۆزێتەوەو باڵا دەست بێ بەسەر هەستکردن بە دوورە پەرێزی و رێگەی دڵە راوکێی هەستکردن بە تەنهایی، فرۆم بە شێوەیەك دەڕوانێتە خۆشەویستی رۆمانی، کە خۆشەویستیەکی ساختەکارانەیە، چونکە لە بنەرەتدا لەسەر پەیوەندی جەستەیی بنیاتنراوە، نەك لەسەر مەعریفەتی راستەقینە بەکەسی خۆشەویست، هەروەها سورە لەسەر پەیوەستبوونی، لەلایەکی ترەوە پێیوایە خۆشەویستی پێگەییو لە (هاورێیەتیەکی کتوپڕ)ەوە پێکدێت، یان لە رێگەی هەڵوێستێکەوە، کە لە رێگەوە دەگەێنە ئەنجامێکی سادە، ئەویش ئەوەیە، کەسێکمان وەکو ئەوەی لە واقعدایە، خۆشی دەوێ، فرۆم باس لە چەند جۆرێکی تر خۆشەویستی دەکات (خۆشەویستی دایك)،(خۆشەویستی باوك) (خۆشەویستی برایانە) و هەموو ئەم جۆرانەش لە بایەخدانی تاکەوە دێت، بە پشت بەستن بە گەشەو پەرەسەندنی کەسێکی تر.

٢- پێداویستی تێپەراندن:-

لەبەرئەوەی مرۆڤ لە ئاستی گیانلەبەرانی تردا زۆر گەشەی کردوە، خاوەنی عەقڵێکە دەتوانێ خودو پلەی خۆی بزانێت، بەڵام لەو قەناعەتەدا نەماوە، کە دەبێ بوونەوەرێك بێ تەنیا بۆ ژیان، بەڵکو هەستی بە تێپەراندنی سنورە زیندەوەرییەکان و رۆڵە نێگەتیڤیەکانی کرد، بەرەو حاڵەتی داهێنان، ئیتر لە رێگەی دروستکردن، یان داهێنانی شتی مادی، یان فکری و هونەری جۆراو جۆرەوە دەبێت، فرۆم پێیوایە مرۆڤ یەکێك لەو دوو رێگەیە دەگرێ بۆ بەدەستهێنانی پێداویستی تێپەراندنەکە، یان لە داهێنانی شتی پۆزەتیڤی بە سوودن، ئەمەش هانمان دەدات، خۆمان و ئەوانی تریشمان خۆشبووێت، یان گرتنەبەری رێگەیەکی تێکدەرانە، بە مەبەستی تێکدان و زیان بەخشین، ژینگەو کەسانی دی، ئەم هەڵسوکەوتەش هەندێ جار کەسانی لاواز دەیگرنەبەر، کە هەست بەشکست و بێتوانایی داهێنان لە بەدەست هێنانی بەختەوەریدا دەکەن و بەتواناشە لە وێرانکردنی خودو کەسانی دی و ژینگەکەی.

٣- پێداویستی رەگو ریشەداربوون:- کاتێ کە مرۆڤ لە دایکدەبێ، ئەمە مانای وایە ماڵە سروشتیەکەی بەجێهێشتوە، هەروەکو چۆن ئادەم و حەوا بە هەشتیان بەجێهێشت، لەبەرئەوەی مرۆڤ ناتوانێ هەست بەوە بکات کە بێماڵە، ئەم شارەزایەش دەیترسێنێ، لێرەدا ئارەزوی پێدوایستی رەگ و ریشەدانانی دەکەوێتە سەرو حەزدەکات، کە ماڵێکی لەم جیهاندا هەبێت. فرۆم لەم بارەیەوە لەسروشتی مرۆییدا، سودی لەبیروراکانی فرۆید لەپەیوەندی نێوان تاکەکانی لەکۆمەڵگە باوك سالارییەکان و دایك سالارییەکاندا، وەرگرتوە، فرۆم پێوایە لایەنی سەرەکی پەیوەندیەکانمان لەگەڵ دایکدایە، لەسەردەمی شیرداندا بێهێزو تواناین، تەواوپشت بەدایکمان دەبەستێ لەتێرکردنی پێدوایستیەکانمان، هەروەها دەڵێ: دایك خۆراکە، خۆشەویستە، گەرمیە، زەویە، بەوە لەلای خۆشەویست دەبێ لەلای کەچاك بیت و رەگ و ریشەدار بێت و لەماڵەوە بیت، بەم شێوەیە ئەستەمە لەدایکمان جیابینەوە، کاتێ کە گەورەش دەبین، حەز بەو ئارامیە دەکەین کەلەباوەشی دایکماندا هەمان بوو، بەڵام فرۆم

لەم بارەیەوە لەوەدا لەگەڵ فرۆیددا ناکۆکە کەفرۆید زیاد لەپێویست ڕەگ و ڕیشەی سێکسی داوەتە پاڵ گرێی ئۆدێب، کەتەواو مەعقول نین.

٤-پێدوایستی ناسنامە: لەبەرئەوەی مرۆڤ پەیوەندییە سەرەکیەکەی لەگەڵ سروشتدا لەدەستداوەو توانا عەقڵیەکانی هوشیاربوونی، بەجیابونەوەی لەسروشدا هەیە، ژیانی هاوچەرخی پاڵی پیوەناوە، عەقڵی خۆی لەپێناوی دروستکردنی پەیوەندی نوێ لەگەڵ کەسانی دیدا بەکاربهێنێ.

لەرێگەی ئەم مەعریفەتەشەوە، پێدوایستی لای مرۆڤ بۆ دامەزراندنی ناسنامەیەکی تایبەت بەخۆی دروست بووە و بەتوانا بێ و بەکەسانی دی بڵێ: (من...من) نەك (من وەکو ئەوەی تۆ دەتەوێ ببم) فرۆم پێوایە نابێ ناسنامەمان لەسەر بنەڕەتی تێڕوانینی کەسانی دی دروست بکەین، وەکو ئەوەی لەشارستانیەتە هاوچەرخەکاندایە، چونکە کێشەمان بۆ دروستدەکەن، بەڵکو مرۆڤ ناسنامەکەی لەسەر بنەڕەتی مەعریفەتی بەخودو زانینی تواناکانی، بنیاتبنێت.

٥-پێدوایستی چوارچیوەی گەڕانەوە (سەرچاوە):
پێدوایستیەکانی پێشوتر بۆ خۆمان، هەموو دەبن بەچوارچێوەیەکی گەڕانەوە، یان سەرچاوە بۆ ڕووبەڕووبونەوەی ئەو گەردوونەی تیایدا دەژین، لەپەیوەندی لەگەڵ تاکەکانی کۆمەڵدا، بەدوژمن و دۆستەوە، هەر لەمنداڵیەوە ئەم تێڕوانینە بۆ واقیع، یان چوارچێوەی گەڕانەوە بۆ تێڕوانین پلە بەپلە گەشە دەکات، ئینجا فێر دەبین چۆن توانا عەقلیەکانمان بەکاربهێنین، لەپاڵ تیڕوانینە خەیاڵیەکان، بەشێوەیەکی بەرهەمهێنەر لەمامەڵەکردن لەگەڵ کێشەکان و دیاردە ئاڵۆزەکاندا. فرۆم لەو باوەڕەدایە ئەم چوارچێوەی گەڕانەوەیە، دەکرێ لەسەر چەند بنەمایەکی عەقڵانی، یان ناعەقڵانی، یان تێکەڵ دروستبووبن.

لەبەرئەوەی فرۆم پێشتر شیکاری دەروونناسی بووەو بایەخی بە تایبەتی مرۆڤ داوە، لەهەمانکاتدا فەیلەسوفێکی کۆمەڵایەتی بووەو بایەخی بەکۆمەڵداوە، جیاوازیکردوە لەنێوان کەسایەتی کۆمەڵایەتی و کەسایەتی تاکدا، فرۆم کەسایەتی کۆمەڵایەتی بەوە دەناسێنێ کە(ناوك، یان کرۆك بنیاتی کەسایەتیە، بۆ گەورەترین ژمارە لەتاکەکانی کۆمەڵدا، لەگەڵ ئەمەشدا، بەهۆی شارەزاییە بنەڕەتیەکان و چێژی گشتی ژیانی ئەو کۆمەڵە پەرەی سەندوە، کەسایەتی تاکیش ئەو ڕێگەیە کەخەڵکی لەچوارچێوەی شارستانیەتدا پێیدەژی و ئەم لەوی تر جیاوازە، مەبەستی فرۆم لەئارەستەکردنی بەرهەمهێنەر، ئارەستەیەکی گەشەپێدانی مرۆڤە لەرووی تواناو هێزەوە و بێبەرهەمیش پێچەوانەکەیەتی، گریمانەکەی فرۆم لەم بارەیەوە، ئەوەیە کەئاڕاستە ڕەوشتی و دروستکارەکان، بنەمای بنیاتی کەسیەتی و هەڵسوکەوتن و هێزی کرۆکین، کەتاك پشتی پێدەبەستێ و ئاراستەیدەکات بەرەو ئەو جیهانەی تیایدا دەژی. ئەم ئاراستانەش دابەشکروان بۆ دووبەش: بەرهەمهێنەرو بێبەرهەم، ئاڕاستە بێبەرهەمەکان بریتین لە(ئاراستەی داگیرکەرە) کەپێوایە هەموو شتە مەزنەکان لەدەرەوەی خۆیاندان و تەنها شێواز بۆبە دەست هێنانی ئەو شتە چاکەی کە ئارەزوی دەکات، بریتیە لەبوونی و ئرەستەی قۆزتنەوەی، کەپێوایە شتە چاکەکان لەدەرەوەی خۆیاندان و دەبێ لە ڕێگەی هێزو فروفێڵەوە لەخەڵکی بسەنرێت و ئاراستەی کۆکەرەوە کەبەشێوازی چاوچنۆکانە ناسراوە لەکاروبارە مادیەکاندا، یان لایەنە دەرونیەکانی، وەکو سۆزو بیرەکان و ئارەستەی بازرگانیانە، کەبایەخ بەکاروباری کڕین و فرۆشتن و بەدەستهێنانی قازانج ناسراوە، بەڵام بەشە بەرهەمهێنەرەکە ئەو پۆلە، یان شێوازە مرۆییەکە، پێیانوایە شتەچاکەکان لەبەدەستهێنانی، یان جێبەجێکردنی تواناو هێزەکانیدا لەخودی خۆیاندایە.

لەئەنتەرنێتەوە